

تأمین مالی جمعی راستین (RCF)

بیژن بیدآباد^۱

چکیده

توسعه و گسترش شبکه‌های اجتماعی زمینه‌های جدیدی را برای بسط فعالیت‌های مالی بانکی فراهم آورده است. تأمین مالی جمعی براساس قواعد بانکداری راستین زمینه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی را در راستای بانکداری اسلامی فراهم می‌آورد. در تأمین مالی جمعی راستین (RCF)^۲ دو نوع روش تأمین مالی حامی (SCF)^۳ برای جذب و تجمیع منابع اشخاص برای هدف حمایتی خاص به صورت غیر انتفاعی و پرداخت بلاعوض از طریق بانک و تأمین وام جمعی (PPL)^۴ برای جذب و تجمیع منابع اشخاص برای قرض بدون بهره به مجری از طریق بانک تعریف می‌گردد. با توجه به ویژگی‌های تأمین مالی جمعی و کاربرد شبکه‌های اجتماعی در آن، سامانه تأمین مالی جمعی (CFS)^۵ به عنوان یک سیستم مبتنی بر وب جهت تجمیع منابع برای طرح‌های تأمین مالی جمعی از طریق شبکه‌های اجتماعی در بانکداری راستین مورد استفاده واقع می‌شود.

کلیدواژه: شبکه‌های اجتماعی، تأمین مالی جمعی، بانکداری راستین، تأمین مالی حامی، تأمین وام جمعی، سامانه تأمین مالی جمعی، بانکداری اسلامی

مقدمه

تأمین مالی جمعی^۶ نوعی روش تأمین مالی مبتنی بر تجمیع و مشارکت دادن اشخاص در فعالیتهای مختلف انتفاعی و غیرانتفاعی در زمینه‌های متنوع می‌باشد.^۷ تأمین مالی جمعی عملاً از اشخاص دعوت می‌نماید تا در مورد طرح^۸ خاص مجری^۹ به نحو پرداخت‌های بلاعوض یا وام بخش یا تمام منابع مورد نظر طرح را تأمین کنند. در یک طبقه

^۱ دکتر بیژن بیدآباد، مشاور ارشد بانکداری اسلامی، بانک ملی ایران

bidabad@yahoo.com

bijan@bidabad.com

<http://www.bidabad.com/>

^۲ Rastin Crowd Funding (RCF)

^۳ Sponsor Crowd Funding (SCF)

^۴ Peer to Peer Loan (PPL)

^۵ Crowd Funding System (CFS)

^۶ Crowd Funding

^۷ نگاه کنید به:

- Brabham, Daren C. (2008), Crowdsourcing as a Model for Problem Solving: An Introduction and Cases. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies* 14:1, 75-90.
- Brabham, D. C. (2009). Crowdsourcing the public participation process for planning projects. *Planning Theory*, 8(3), 242-262.
- Zhao, Y., Zhu, Q. (2012). Evaluation on crowdsourcing research: current status and future direction. *Springer science business media*.

^۸ طرح: مجموعه فعالیت‌های اقتصادی مجری است که تحت برنامه منسجم و مشخص، در زمان محدود و با کیفیت، شرایط و هزینه معین به قصد انتفاع برای تأمین مالی در قالب بانکداری مشارکت راستین به بانک ارائه می‌شود.

بندی کلی می‌توان تأمین مالی جمعی را مبتنی بر مشارکت کلیه اشخاص اعم از آشنایان و ناآشنایان در ارتباط با اجرای یک طرح مد نظر قرار داد. در تأمین مالی جمعی اشخاص ایده یا مسئله‌ای را به اشتراک می‌گذارند تا با کمک دیگر افراد گروه یا جامعه دوستان و همفکران خود اقدام به تجمیع منابع لازم برای ایده یا مسئله مورد نظر نمایند. طرح در تأمین مالی جمعی می‌تواند یک حمایت خیرخواهانه و غیر انتفاعی یا یک فعالیت انتفاعی باشد. با توجه به نگرش این شیوه به حل مسائل دیگر اشخاص اشکالی از تأمین مالی جمعی را می‌توان طرح کرد که در آن فرد حامی اقدام به اعطای منابع خود به طرح به صورت بلاعوض یا قرض می‌نماید. با توجه به ویژگی‌های ذکر شده شیوه عمل بیش از هر چیز مبتنی بر شناخت مجری است لذا شبکه‌های اجتماعی که حلقه‌هایی از اشخاص و دوستان را ایجاد کرده است می‌تواند به عنوان بستر اطلاع رسانی در مورد طرح مجری مورد استفاده قرار گیرد.

با توجه به اینکه فرآیندهای مالی نیازمند بکارگیری زمینه‌های متنوعی از نکات مختلف فنی و مالی و اقتصادی و حقوقی است لذا بدون فراهم کردن شرایط لازم برای اینگونه عملیات و بدون داشتن بستر مکفی این نوع فعالیت‌ها نمی‌توان تضمینی برای حصول اهداف طرح و نیات حامیان یا مشارکت کنندگان در این ارتباط مد نظر قرار داد. بانکداری راستین^{۱۱} بستر کافی و متقنی را برای عملیات مشارکت و حمایت فراهم آورده است لذا می‌توان با استفاده از این بستر و بر اساس استانداردها، فرآیندها و گردش کار و عملیات در بانکداری راستین، تأمین مالی جمعی را نیز استوار نمود. طراحی بانکداری راستین به صورت مودولار^{۱۲} صورت گرفته تا بانک در هر زمان مایل به توسعه عملیات بانکداری راستین بود بتواند بخشی از آن را فعال کند. بسیاری از ابزارها، زیرسیستم‌ها و سیستم‌های مکمل در صورت نصب و اجرای کامل بانکداری راستین منطبق با ماژول مورد استفاده بکار گرفته خواهند شد و تأمین مالی جمعی فقط بخش‌های خاصی از بستر و عملیات مختلف در بانکداری راستین را بکار می‌گیرد. در این ارتباط دو نوع فعالیت تأمین مالی جمعی تعریف می‌شود:

تأمین مالی حامی (SCF)

تأمین مالی حامی (SCF)^{۱۳}: جذب و تجمیع منابع اشخاص برای هدف حمایتی خاص که در آن بانک براساس طرح‌نامه^{۱۴} مجری در امر فعالیت حمایتی مشخص و پس از ارزیابی^{۱۴} منابع لازم را برای انجام فعالیت مورد نظر از حامیان

^۹ مجری: شخصی است حقیقی یا حقوقی که طرح‌نامه اقتصادی خود را به منظور تأمین تمام یا بخشی از منابع مالی مورد نیاز طرح در قالب بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین به بانک معرفی می‌کند و پس از اقدام بانک در جهت مشارکت وی با سپرده‌گذار مراحل اجرای طرح را تا پایان عملیاتی می‌سازد. مجری علاوه بر اهلیت قانونی، مالی، فنی و اجرایی باید از سایر امکانات و توانایی‌های لازم برای مشارکت و اجرای طرح برخوردار باشد.

^{۱۰} بانکداری راستین: مجموعه عملیات بانکی به منظور تحقق بانکداری اسلامی واقعی. مستندات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین در وبسایت <http://www.bidabad.com> قابل دسترس است.

^{۱۱} Modular

^{۱۲} Sponsor Crowd Funding (SCF)

^{۱۳} طرح‌نامه: نوشته‌ای است حاکی از مجموعه اطلاعات لازم و مورد نیاز در خصوص مشخصات طرح پیشنهادی و بیانگر تحلیل‌ها و بررسی و توجیه طرح از جنبه‌های مختلف اقتصادی، فنی و مالی و مانند آن که توسط مجری تهیه و به همراه اطلاعات و مستندات و مجوزهای قانونی لازم برای بررسی و اتخاذ تصمیم به بانک ارائه می‌شود و پس از بررسی و در صورت تصویب نهایی توسط واحد ارزیابی اداره بانک سندی است که مفاد آن در هر صورت به طرفیت مجری قابل استناد است.

تجهیز و بطور بلاعوض پس از کسر کارمزد خود به مجری پرداخت می‌کند. در تأمین مالی حامی (SCF) گواهی راستین^{۱۵} صادر نمی‌شود. در تأمین مالی حامی، حامی^{۱۶} می‌تواند وجه حمایتی خود را برای امور حمایتی فرد یا گروه یا سازمان یا نهاد دولتی یا غیردولتی به بانک پرداخت کند.

در طرح‌هایی که با زیرسیستم تأمین مالی حامی تأمین مالی می‌شوند مجری یا ذینفع می‌تواند شخصی حقیقی یا حقوقی باشد. محل اقامت مجری یا ذینفع یا محل اجرای طرح می‌تواند خارج از کشور باشد. در این صورت باید تضمینات مأخوذه در داخل کشور بوده و قابل اعمال و اجرا در داخل کشور باشند. در هر حال باید هدف مجری مشخص و مشروعیت آن بر اساس قوانین موضوعه کشور محرز باشد. اهداف طرح‌نامه می‌تواند حمایت و تأمین مالی طرح‌های مختلف منجمله در زمینه‌های زیر باشد:

- ۱- بهداشت و درمان و توانبخشی
- ۲- آموزش و پژوهش
- ۳- ابداعات و اختراعات
- ۴- مراسم، یادبودها، جشن‌ها و تعزیت
- ۵- ورزش و رقابت
- ۶- حوادث غیرمترقبه و اضطرار
- ۷- کمپین‌های انتخاباتی، سیاسی و اجتماعی برای حمایت از افراد یا موضوعات خاص
- ۸- تشکیل اجتماعات اعم از علمی، سیاسی، اجتماعی، مذهبی و فرهنگی
- ۹- محیط زیست، حیوانات و گیاهان
- ۱۰- مسافرت و اسکان
- ۱۱- ازدواج، جهیزیه، مهریه و خانواده
- ۱۲- هدایا و بزرگداشت
- ۱۳- تعمیرات و تجهیزات و قطعات
- ۱۴- سرپرستی و قیمومت
- ۱۵- کتاب، مجلات و چندرسانه‌ها
- ۱۶- ادیان، مذاهب و فرق یکتاپرست
- ۱۷- هنر، موسیقی و فیلم

^{۱۴} ارزیابی: اقدامات و بررسی‌هایی است که توسط بانک به منظور حفظ منافع سپرده‌گذاران در جهت احراز توانایی اجرایی مجری و توجیه‌پذیری طرح‌نامه از لحاظ اقتصادی، فنی مهندسی، مالی و اجرایی در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین انجام می‌شود. بانک توسط واحد ارزیابی اداره PLS خود مکلف به اتخاذ تصمیم لازم در این راستا می‌باشد. رعایت انواع استانداردها و الزامات ارزیابی طرح‌نامه‌ها براساس مفاد آیین‌نامه اجرایی بانکداری راستین است.

^{۱۵} گواهی‌های راستین: نام مجموعه گواهی‌های طراحی شده در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS است که در سیستم پایه یا زیرسیستم‌های آن طبق ضوابط بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS تعریف و صادر می‌شوند.

^{۱۶} حامی: شخصی حقیقی یا حقوقی است که وجهی را برای حمایت از یک طرح به صورت بلاعوض تسلیم بانک می‌کند تا به مجری یا ذینفع پرداخت شود.

بانک از طریق سامانه تأمین مالی جمعی و شبکه‌های اجتماعی طرح‌نامه مجری را به اطلاع علاقمندان به مشارکت در طرح‌های تأمین مالی حامی می‌رساند. تأمین مالی یک طرح از طریق سیستم پایه^{۱۷} یا سایر زیرسیستم‌های مالی^{۱۸} بانکداری مشارکت راستین مانع تأمین مالی بخشی از منابع مالی همان طرح از طریق تأمین مالی حامی نخواهد بود. لکن در صورت اخیر مجری مکلف می‌گردد هر دو شیوه تأمین مالی و کیفیت و ضرورت آن را در قالب یک طرح و بطور توأمان به بانک ارائه نماید. استفاده از شیوه تأمین مالی توأمان در خصوص طرح‌های سرمایه‌گذاری پرخطر، شرکت‌های دانش‌بنیان و نوآوری و ابداعات و اختراعات ضروری است.

در زیرسیستم تأمین مالی حامی، مبلغ طرح ممکن است شامل هزینه‌های ارزیابی، نظارت^{۱۹} و کارمزد بانک باشد. طرح‌نامه دارای سقف مبلغی معین و تاریخ شروع و پایان مشخص بوده و در رأس تاریخ اتمام یا پس از تجمیع مبلغ طرح‌نامه، بانک اعلانات خود را از وبسایت سامانه تأمین مالی جمعی یا صفحات شبکه‌های اجتماعی خود حذف می‌نماید و پس از آن دریافتی برای طرح قبول نخواهد کرد.

ارزیابی طرح‌نامه در زیرسیستم تأمین مالی حامی در راستای مشروعیت طرح و راستی آزمایی آن است. واحد ارزیابی^{۲۰} در مورد سودآور بودن طرح‌نامه اظهار نظر نمی‌نماید. میزان و نحوه اعمال مقررات مربوط به شفافیت مالی مجری و افشای اطلاعات مجری و حکمرانی مجری و حسابرسی را ارزیاب^{۲۱} هنگام ارزیابی طرح‌نامه در حد ضرورت و با پرهیز از تدابیر و اقدامات غیر ضرور معین می‌نماید.

مجری مکلف می‌گردد تا تضمینات لازم برای ضمانت حسن اجرای طرح و استفاده صحیح از منابع تجمیع شده را طبق طرح‌نامه نزد بانک بسپارد. در این زیرسیستم مالی چک یا سفته مجری یا سایر اشخاص در حدودی که برای بانک ایجاد اطمینان نماید می‌تواند به عنوان تضمین مورد قبول واقع شود. مبلغ تضمین برابر با رقم طرح‌نامه به علاوه مارژ متعارف بانک خواهد بود. تضمینات مجری پس از پایان طرح و احراز صحت اجرای آن توسط واحد امین^{۲۲} بر اساس

^{۱۷} سیستم پایه مشارکت راستین (PLS): اشاره به فرآیند اصلی و قواعد و ضوابط کلی بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) دارد. ^{۱۸} زیرسیستم‌های مالی مشارکت در سود و زیان راستین: اشاره به روش‌های تأمین مالی مشخص با هدف تأمین منابع نیازهای مالی خاص و یا خدمات خاص مالی دارد. زیرسیستم‌های بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین تحت قواعد و ضوابط کلی سیستم پایه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) می‌باشند.

^{۱۹} نظارت: اقدامات و تدابیری است که توسط بانک به منظور حفظ منافع سپرده‌گذاران در جهت حسن اجرای عملیات اجرایی طرح‌های بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین اعمال می‌شود. بانک توسط واحد امین اداره PLS خود در تمام مراحل اجرای طرح مکلف به اتخاذ تمامی تمهیدات و تدابیر لازم به منظور حسن اجرای عملیات اجرایی مجری و انجام اقدامات بایسته در این راستا می‌باشد. رعایت انواع استانداردها و الزامات نظارتی در طرح‌های مزبور براساس مفاد آیین‌نامه اجرایی بانکداری راستین است.

بانک که با بررسی توانائی و اهلیت مجری و طرح‌نامه، امکان اجرای طرح را می‌سنجد. PLS واحد ارزیابی: واحدی است در اداره^{۲۰} ارزیاب: کارشناس متخصص و مجرب واحد ارزیابی اداره PLS بانک یا اشخاص حقیقی یا حقوقی خارج از بانک می‌باشد که در زمینه مورد نظر از تخصص و تجربه کافی برخوردار و دارای امکانات و کادر تخصصی لازم بوده و زیر نظر واحد ارزیابی وظیفه ارزیابی طرح‌نامه و توجیه‌پذیری آن را به عهده دارد.

^{۲۲} واحد امین: واحدی است که امور نظارتی فرآیندهای مشارکت در سود و زیان راستین PLS را به نمایندگی از طرف بانک در خصوص

مستندات ارائه شده از طرف مجری و تطبیق با مفاد طرح نامه آزاد خواهد شد. از طرفی از حامی حق انصراف و کافه اختیارات اسقاط می‌شود و پس از پرداخت وجه حمایتی برای طرح، حامی حق انصراف و درخواست استرداد ندارد. نظارت امین^{۲۳} در حدود صحت اجرا و نحوه هزینه و وجوه تجمیعی اشخاص حامی طبق طرح نامه خواهد بود. منابع تجهیز شده برای اجرای طرح امانی بوده و ثبت حسابداری آن وفق حسابداری مشارکت راستین مندرج در آیین نامه اجرایی بانکداری راستین^{۲۴} صورت می‌گیرد. کارمزد بانک بابت ارائه خدمات زیرسیستم تأمین مالی حامی، حداقل معادل یک درصد منابع تجمیع شده می‌باشد که از مجری دریافت یا از محل منابع تجمیعی برداشت می‌شود. بانک برای ارائه خدمات زیرسیستم تأمین مالی حامی، بابت ارزیابی و نظارت، حداکثر هزینه‌ای برابر با ثلث هزینه‌های ارزیابی و نظارت طرح‌های اقتصادی موضوع مواد مذکور در آیین نامه اجرایی بانکداری راستین را از مجری دریافت یا از محل منابع تجمیعی برداشت خواهد کرد.

در صورت کشف فساد در طرح نامه مجری یا تخلف مجری در اجرای مفاد طرح نامه، یا در هر صورتی که اجرای طرح نامه به هر دلیل متعذر گردد، مجری مکلف است نسبت به استرداد وجوه دریافتی به بانک و جبران خسارت وارده اقدام نماید. در صورت استنکاف بانک می‌تواند بدون تشریفات قانونی نسبت به برداشت وجوه پرداختی و خسارت وارده از اموال مجری نزد خود اقدام یا به استناد و بهره‌گیری از قرارداد و توافقنامه فی ما بین، تضمینات دریافتی و سایر ادله قانونی، اقدامات قانونی لازم را جهت استرداد وجوه پرداختی به مجری و الزام به جبران خسارت وارده به بانک و عندالاقضاء حامیان اقدام نماید. بانک مکلف است منابع تجمیع شده را در صورت امکان به حامیان یا نمایندگان قانونی آنها مسترد و در صورت تعذر به مدت ده سال در حساب واسطه نگهداری و پس از انقضای مدت مذکور به عنوان مال مجهول المالك منظور نماید.

تأمین مالی یک طرح از طریق تأمین مالی حامی ممکن است با بهره‌گیری از سایر کانال‌های ارتباطی شبکه بانکی به صورت همزمان صورت پذیرد. بانک مکلف به انتشار ریز فعالیت و اسناد و مستندات طرح نامه و مجری از زمان قبول طرح نامه تا یک سال پس از پایان طرح در سامانه تأمین مالی جمعی خود می‌باشد.

بانک شرایط لازم برای ارائه زیرسیستم تأمین مالی حامی را در سامانه تأمین مالی جمعی و لینک درگاه پرداخت خود در شبکه‌های اجتماعی فراهم می‌نماید. بانک سامانه تأمین مالی جمعی خود را به گونه‌ای طراحی می‌نماید که اطلاعات مندرج در سامانه مزبور در ارتباط با طرح‌های زیرسیستم تأمین مالی حامی به صورت خودکار در حساب‌های کاربری و صفحات وب در شبکه‌های اجتماعی رایج ارسال و درج شود. مبالغ تجمیع شده باید در هر لحظه به صورت

حسن اجرای طرح، کنترل عملیات اجرایی در مقایسه با برنامه‌های اعلام شده، نحوه تخصیص منابع و چگونگی مصرف بهینه آنها،... را با استفاده از شاخصهای کلیدی و رسیدگی به صورتهای مالی و نظارت بر تحویل طرح به عهده دارد.

^{۲۳} امین: کارشناس متخصص و مجرب واحد امین اداره PLS یا اشخاص حقیقی یا حقوقی خارج از بانک می‌باشد که در زمینه مورد نظر از تخصص و تجربه کافی برخوردار و دارای امکانات و کادر تخصصی لازم می‌باشد و زیر نظر واحد امین وظیفه نظارت بر اجرای طرح را بر عهده می‌گیرد.

^{۲۴} بیژن بیدآباد، آذرننگ امیراستوار، سعید عبداللهی، محمود الهیاری فرد، اسکندر پردل، مریم حیدری، علیرضا شفیعی، محمدعلی پوربهرروز،

پیشنویس لایحه قانونی بانکداری راستین، بانک ملی ایران، ۱۳۹۱. <http://www.bidabad.com/doc/rastin-banking-bill.pdf>

بیژن بیدآباد، آذرننگ امیراستوار، سعید عبداللهی، محمود الهیاری فرد، اسکندر پردل، مریم حیدری، علیرضا شفیعی، محمدعلی پوربهرروز،

پیشنویس آیین نامه اجرایی بانکداری راستین، بانک ملی ایران، ۱۳۹۱. <http://www.bidabad.com/doc/rastin-banking-regulation.pdf>

برخط در سامانه تأمین مالی جمعی بانک و صفحات شبکه‌های اجتماعی بانک و مجری به عموم ارائه شود. مجری در طرح‌های تأمین مالی حامی باید شناسه کاربری و آدرس صفحات شبکه‌های اجتماعی که در آن عضو است را به بانک اعلام و امکان درج خودکار اعلانات و آپدیت‌های سامانه تأمین مالی جمعی را در صفحات خود فراهم آورد.

تأمین وام جمعی (PPL)

تأمین وام جمعی (PPL)²⁵: جذب و تجمیع منابع اشخاص برای قرض بدون بهره به مجری که در آن بانک براساس طرح‌نامه مجری و پس از ارزیابی، منابع لازم را برای انجام فعالیت مورد نظر از وام‌دهندگان تجهیز و به شکل قرض بدون بهره پس از کسر کارمزد خود در اختیار مجری قرار می‌دهد. در تأمین وام جمعی (PPL) گواهی راستین صادر نمی‌شود.

در تأمین وام جمعی، وام دهنده می‌تواند وجه وام خود را برای تأمین مالی مجری به بانک پرداخت کند. بانک پس از دریافت یا کسر کارمزد، منابع تجمیع شده را به صورت قرض بدون بهره مطابق طرح‌نامه پس از تجمیع مبلغ معین یا در مقاطع مشخص به مجری پرداخت خواهد کرد.

در طرح‌هایی که با زیرسیستم تأمین وام جمعی تأمین مالی می‌شوند مجری می‌تواند شخصی حقیقی یا حقوقی باشد. محل اقامت مجری یا محل اجرای طرح می‌تواند خارج از کشور باشد. در این صورت باید تضمینات و وثایق مأخوذه در داخل کشور بوده و قابل اعمال و اجرا در داخل کشور باشند.

بانک از طریق سامانه تأمین مالی جمعی و شبکه‌های اجتماعی طرح‌نامه مجری را به اطلاع علاقمندان به اعطای وام به مجری می‌رساند. تأمین مالی یک طرح از طریق سیستم پایه یا سایر زیرسیستم‌های مالی بانکداری مشارکت راستین مانع تأمین مالی بخشی از منابع مالی همان طرح از طریق تأمین وام جمعی نخواهد بود. لکن در صورت اخیر مجری مکلف می‌گردد هر دو شیوه تأمین مالی و کیفیت و ضرورت آن را در قالب یک طرح و بطور توأمان به بانک ارائه نماید.

مبلغ طرح ممکن است شامل هزینه‌های ارزیابی، نظارت و کارمزد بانک باشد. طرح‌نامه دارای سقف مبلغی معین و تاریخ شروع و پایان مشخص و سررسیدهای بازپرداخت وام بوده و در رأس تاریخ اتمام یا پس از تجمیع مبلغ طرح‌نامه، بانک اعلانات خود را از وبسایت سامانه تأمین وام جمعی یا صفحات شبکه‌های اجتماعی خود حذف می‌نماید و پس از آن دریافتی برای طرح قبول نخواهد کرد.

ارزیابی طرح‌نامه در زیرسیستم تأمین وام جمعی در راستای مشروعیت طرح و راستی آزمایی آن است. واحد ارزیابی در مورد سودآور بودن طرح‌نامه اظهار نظر نمی‌نماید. میزان و نحوه اعمال مقررات مربوط به شفافیت مالی مجری و افشای اطلاعات مجری و حکمرانی مجری و حسابرسی را ارزیاب هنگام ارزیابی طرح‌نامه در حد ضرورت و با پرهیز از تدابیر و اقدامات غیر ضرور معین می‌نماید.

مجری مکلف می‌گردد تا تضمینات یا وثایق لازم برای ضمانت حسن اجرای طرح و استفاده صحیح از منابع تجمیع شده را طبق طرح‌نامه نزد بانک بسپارد. مبلغ وثیقه برابر با رقم طرح‌نامه به علاوه مارژ متعارف بانک خواهد بود.

²⁵ Peer to Peer Loan (PPL)

تضمینات و وثایق مجری پس از پایان طرح و بازپرداخت وام آن آزاد خواهد شد. وام‌دهنده پس از پرداخت وجه وام تا آخرین سررسید، حق انصراف و درخواست استرداد تمام یا تنمۀ منابع خود را ندارد. منابع تجهیز شده برای اجرای طرح امانی بوده و ثبت حسابداری آن وفق حسابداری مشارکت راستین در آیین‌نامه اجرایی بانکداری راستین صورت می‌گیرد.

در زیرسیستم تأمین وام جمعی مجری مکلف می‌گردد در سررسیدهای بازپرداخت وام مبالغ تعیین شده در طرح‌نامه را به بانک پرداخت و بانک پس از کسر کارمزد وجوه حاصل را به وام‌دهنده پرداخت می‌نماید. در صورت عدم ایفای تعهدات مجری بانک نسبت به وصول مطالبات وام‌دهندگان از محل تضمینات و وثایق اقدام و به وام‌دهنده مسترد می‌دارد. هزینه‌های مربوط به اجرا از محل وصول مطالبات کسر خواهد شد. کارمزد بانک بابت ارائه خدمات زیرسیستم تأمین وام جمعی، حداقل معادل یک و نیم درصد منابع تجمیع شده می‌باشد که از مجری دریافت یا از محل منابع تجمیعی برداشت می‌شود. بانک برای ارائه خدمات زیرسیستم تأمین وام جمعی، بابت ارزیابی و نظارت، حداکثر هزینه‌ای برابر با ثلث هزینه‌های ارزیابی و نظارت طرح‌های اقتصادی را از مجری دریافت یا از محل منابع تجمیعی برداشت خواهد کرد.

بانک شرایط لازم برای ارائه طرح‌های تأمین وام جمعی در سامانه تأمین مالی جمعی و درگاه پرداخت خود در شبکه‌های اجتماعی را فراهم می‌نماید. بانک سامانه تأمین مالی جمعی خود را به گونه‌ای طراحی می‌نماید که اطلاعات مندرج در سامانه مزبور در ارتباط با تأمین وام جمعی به صورت خودکار در حساب‌های کاربری و صفحات شبکه‌های اجتماعی رایج ارسال و درج شود. مبالغ تجمیع شده باید در هر لحظه به صورت برخط در سامانه تأمین مالی جمعی بانک و صفحات شبکه‌های اجتماعی بانک و مجری به عموم ارائه شود. همچنین مجری باید شناسه کاربری و آدرس صفحات شبکه‌های اجتماعی که در آن عضو است را به بانک اعلام و امکان درج خودکار اعلانات و آپدیت‌های سامانه تأمین مالی جمعی را در صفحات خود فراهم آورد.

سامانه تأمین مالی جمعی (CFS)

سامانه تأمین مالی جمعی (CFS)^{۲۶}: سیستم مبتنی بر وب تجمیع منابع برای طرح‌های تأمین مالی حامی (SCF) و تأمین وام جمعی (PPL) در بانک مشارکت راستین از طریق شبکه‌های اجتماعی است. بانک سامانه تأمین مالی جمعی (CFS) خود را به گونه‌ای طراحی می‌نماید که:

- ۱- از قابلیت‌های مدیریت محتوا (CMS)^{۲۷} و اتصال به شبکه‌های اجتماعی برخوردار باشد.
- ۲- ابعاد صفحات وب‌سایت در ابعاد مختلف مانیتورها و گوشی‌های هوشمند بطور خودکار تنظیم^{۲۸} شود.
- ۳- رعایت استانداردها و امکانات فید RSS^{۲۹}.
- ۴- اطلاعات مندرج در سامانه به صورت خودکار در حساب‌های کاربری و صفحات وب در شبکه‌های اجتماعی رایج ارسال و درج شود.
- ۵- در بخش نمایش طرح‌ها دارای میانبرهای شبکه‌های اجتماعی باشد تا از طریق آن کاربر بتواند اخبار طرح را در

²⁶ Crowd Funding System (CFS)

²⁷ Content Management System (CMS)

²⁸ Responsive

²⁹ Rich Site Summary (RSS)

شبکه‌های اجتماعی به اشتراک (Share) گذارد یا توصیه (Recommend) کند یا پسندد (Like) یا دنبال (Follow) کند.

- ۶- در طول دوره طرح نمودار روند اشاعه دهندگان (Promoter) و طرفداران (Patron) طرح را به نمایش بگذارد.
- ۷- URL هر طرح را بطور اتوماتیک در طول دوره مشخص در صفحات شبکه‌های اجتماعی مشتریان به اشتراک (Share) گذارد یا تویت (Tweet) کند (قابلیت داشتن Promoter).
- ۸- خصیصه‌های برچسب زنی (Tagging)، روزرسانی وضعیت (Statuse Updates)، پلاگین‌ها (Plugins)، سوال‌ها (Questions) و برنامه‌های کاربردی (Applications) در شبکه‌های اجتماعی حسب مورد استفاده قرار گیرند.
- ۹- از استراتژی‌های بازاریابی بومی شده و آگهی‌ها و تبلیغات موفق در شبکه‌های اجتماعی در معرفی محصولات استفاده گردد.

- ۱۰- استراتژی‌های لازم در ایجاد صفحه و پیام در شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر برند بانک بکار گرفته شود.
- ۱۱- به منظور ایجاد تعامل با مخاطبان و موفقیت پیام ابزارهای لازم برای روش‌های پایش ترافیک و میزان یا تعداد کلیک خوردن لینک، ارسال مجدد (Forward, Retweet)، بازخور (Comments)، اشتراک (Share)، توصیه (Recommend)، پسند (Like) یا دنبال (Follow) و سایر موارد دیگر در نظر گرفته شود.

بانک مکلف می‌گردد تا نسبت به ایجاد سامانه تأمین مالی جمعی با مشخصات و قابلیت‌های زیر اقدام کند:

- ۱- پرداخت الکترونیک از طریق کارت‌های بانکی عضو شتاب (سامانه حواله بین بانکی سحاب) و کارتهای معتبر بین‌المللی مانند VISA، MASTER، AMERICAN EXPRESS (در صورت توافق و فراهم شدن امکان دسترسی به درگاه کارتهای بین‌المللی).

- ۲- امکان حمایت از ارزهای مختلف.
- ۳- امکان حمایت از زبانهای مختلف.
- ۴- ارتباط با شبکه‌های فرابانکی و یک‌پارچه بین‌الملل مانند SEPA^{۳۰}، سوئیفت^{۳۱} (SWIFT) و سایر ارائه‌کنندگان سرویس‌های پرداخت الکترونیک مانند PAYPAL و پرداخت و تسویه اوراق بهادار عربی^{۳۲} (API) (در صورت توافق با شرکت‌های صادرکننده کارت و خدمات انتقال وجوه).

- ۵- استفاده از سیستم پایا (ACH) برای مبالغ کم و ساتنا (ARTGS) برای مبالغ بالا.
- ۶- استفاده از شناسه حساب بانکی بین‌المللی شبا^{۳۳} IBAN و سایر روش‌های احراز هویت یک‌پارچه.
- ۷- سیستم پرداخت الکترونیک
- ۸- ارتباط با سیستم‌های انتقال الکترونیک وجوه نظیر سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا) RTGS^{۳۴} سامانه اتاق پایاپای الکترونیکی (پایا) ACH^{۳۵}، شبکه تبادل اطلاعات بانکی (شتاب) و سامانه‌های تسویه اوراق بهادار الکترونیکی.
- ۹- ارتباط با سیستم تسویه اوراق بهادار غیرربوبی (NSSSS)^{۳۶} بانک مرکزی.

³⁰ Single Euro Payment Area (SEPA)

³¹ The Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT)

³² Arab Payments and Securities Settlement Initiative (API)

³³ International Bank Account Number (IBAN)

³⁴ Real Time Gross settlement System (RTGS)

³⁵ Automated Clearing House

³⁶ Non-Usury Scripless Security Settlement System (NSSSS)

- ۱۰- قابلیت نرم‌افزاری برای احراز هویت مشتری، ایجاد پروفایل طرح شامل ثبت مشخصات مجری، مشخصات فنی طرح، سرمایه مورد نیاز طرح، مستندات پیش‌نیاز و قراردادها بصورت مرحله‌ای برای بارگذاری (لایچ کردن) آن در سامانه تامین مالی جمعی (CFS) و صفحات شبکه‌های اجتماعی.
- ۱۱- لینک آشنایی با مجریان و طرح‌ها بدون بارگذاری (لایچ کردن) در سامانه تامین مالی جمعی.
- ۱۲- امکان فیلتر کردن و سایر ابزارهای مورد نیاز بانک اطلاعاتی طرح‌ها و مجریان بر حسب مناطق و شهرهای مختلف و سایر پارامترهای متعارف در سیستم‌های گزارشگیری.
- ۱۳- سیستم‌های اطلاع‌رسانی طرح‌های تامین مالی جمعی از طریق کانال‌های توزیع مختلف.
- ۱۴- ایجاد ویترنیهای الکترونیکی مختلف برای طرح‌های مختلف و نوار درصد تکمیل ظرفیت (Complete bar)، تعداد افراد مشارکت کننده و سایر موارد ضروری و متعارف.
- ۱۵- یکپارچگی با سایر سیستم‌های مالی داخلی و خارجی و زیرسیستم‌ها در بانکداری یک‌پارچه Core banking.
- ۱۶- رعایت استانداردهای انتقال داده‌های بین‌المللی.
- ۱۷- عملیات حسابداری ثبت رکوردها، میز کار مشتری، ره‌گیری رکوردها و مدیریت جریان عملیات، حسابرسی، پایش، کنترل و بازرسی.
- ۱۸- ارائه گزارشهای مدیریتی بر حسب نیاز سطوح مختلف مدیریتی، کارشناسی و مشتری^{۳۷}.
- ۱۹- ارائه ابزارها و خدمات تحلیلی و مهندسی مالی.
- ۲۰- کدینگ طرح‌ها بر اساس استانداردهای بین‌المللی.
- ۲۱- بیمه انتقال وجوه از طریق سیستم‌هایی نظیر FDIC^{۳۸} و غیره.
- ۲۲- امکان استفاده از موبایل، تلفن و سایر وسایل ارتباطی برای پرداخت‌ها.
- ۲۳- امکان استفاده از سرویس‌های USSD^{۳۹} برای انجام پرداخت‌های مشتری از طریق اپراتورهای مخابراتی فراهم باشد.
- ۲۴- امکان بکارگیری فناوری NFC^{۴۰} در پرداخت‌های گوش‌های موبایل هوشمند فراهم باشد.
- بانک نسبت به طراحی App مناسب برای گوشی‌های هوشمند با سیستم‌های عامل مختلف جهت دسترسی آسان به سامانه تامین مالی جمعی مخصوص این گونه گوشی‌ها اقدام می‌نماید. بانک شرایط لازم برای اتصال درگاه پرداخت اینترنتی را به سامانه تامین مالی جمعی (CFS) و شبکه‌های اجتماعی فراهم می‌نماید.
- بانک موظف می‌گردد با نصب سیستم‌های امنیتی لازم ایمنی مناسب را برای انجام عملیات مشتری فراهم کند. امنیت تعریف شده بایست بر اساس فاکتورهای چندگانه احراز هویت باشد. فایروالها، حسابرسی مبتنی بر کاربر، شبکه خصوصی مجازی: IPsec VPN، SSL VPN، تشخیص و جلوگیری از نفوذ (IPS)، پالایش محتوای برنامه‌های کاربردی، حفاظت وب، رویدادنگاری امن (Syslog)، مدیریت آسان و امن شبکه (SNMP)، تیم واکنش به رخدادهای امنیتی CSIRT، ارزیابی امنیتی آزمون نفوذ Penetration Test، امنیت شبکه و مرکز عملیات Network Security and Operation Center و استانداردها و ملاحظات امنیت اطلاعات در معماری شبکه اطلاعات بانک مد نظر قرار گیرند. همچنین برای انجام معاملات ارقام بزرگ بانک موظف می‌گردد از سیستم‌های امنیتی پیشرفته‌تر استفاده کند. تعریف

³⁷ Report generator

³⁸ Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC)

³⁹ Unstructured Supplementary Service Data (USSD)

⁴⁰ Near Field Communication (NFC)

معاملات ارقام بزرگ بر عهده مدیریت بانک می‌باشد.

بانک با دریافت شماره حساب و کدهای امنیتی مشتری باید تمامی اطلاعات سجلی یا ثبتی مشتری را از پایگاه داده‌های خود و در صورت لزوم از بانک طرف قرارداد بازیابی کرده و در جاهای در نظر گرفته شده در صفحه وب بازیابی و درج کند. مشتری در صورت تایید اطلاعات بازیابی شده جهت تایید اطلاعات کاربری بر گزینه «قبول» کلیک می‌کند.

هنگام هرگونه مشارکت مالی در طرح‌ها قبل از نهایی شدن فرآیند مشارکت، صفحه‌ای از وبسایت بانک نزد رایانه مشتری باز می‌شود که مفاد قرارداد و تمامی تعهدات لازم برای مشارکت در آنجا به مشتری ارائه و مشتری موظف می‌گردد تا با کلیک گزینه «قبول» تمامی مفاد مندرج را قبول کرده و در این حالت صفحه وبسایت اجازه مشارکت مالی را صادر می‌کند. شناسه مشتری در بانک و شماره حساب مبنای احراز هویت مشتری است. بانک موظف می‌گردد برای هر مشتری یک شناسه یکتا تعریف کند. بانک با استفاده از شناسه‌های یکتای بین‌المللی و شماره حساب‌های یکتای بین‌المللی موظف می‌گردد تا سیستم خود را به گونه‌ای طراحی کند که بتواند با شناسه‌ها و شماره حساب‌های بین‌المللی سازگار و از طریق آنها تعامل مالی لازم را با اشخاص داشته باشد.

بانک مکلف است سامانه تأمین مالی جمعی را به گونه‌ای طراحی نماید که در شرایط تعذر و لزوم برگرداندن وجه به حامی امکان شناسایی حساب حامی وجود داشته باشد. همچنین در وبسایت اینترنتی خود، سیستم گزارشگیری مدیریتی را برای سطوح مختلف دسترسی به صورت پارامتریک برحسب پارامترهای مختلف طراحی کند.

بخش‌های اصلی سامانه تأمین مالی جمعی (CFS) شامل: پورتال اطلاع رسانی، ثبت نام و عضویت، پروفایل طرح‌ها، تعداد و میزان مشارکت در هر طرح، مکان (کشور) اجرای طرح، لینک شبکه‌های اجتماعی دسترسی به طرح‌ها، لینک اتصال به درگاه‌های پرداخت، ایجاد گزارشهای مدیریتی، نرم افزارهای ثبت مرحله‌ای، پروفایل مجری و بارگذاری مدارک مورد نیاز و تایید آنها بر اساس حدود اختیارات کاربران است.

۱- در پورتال اطلاع رسانی اطلاعات مربوط به تمامی طرح‌ها و وضعیت آنها به عموم عرضه می‌شود. طرح‌نامه و اطلاعات مجری اعم از حقیقی یا حقوقی (ترازنامه، صورتحساب سود و زیان و سایر صورتهای مالی) و دیگر مستندات لازم در پورتال اطلاع رسانی بر حسب نیاز درج می‌شود.

۲- در پورتال اطلاع رسانی راهنمای نحوه کار با سامانه، معرفی سامانه تأمین مالی جمعی، بخش‌های تشکیل دهنده سامانه و چگونگی عضویت و ورود به سامانه تشریح می‌شود. این بخش به گونه‌ای طراحی می‌شود که پاسخگوی بخش اعظم سوالات مشتریان در خصوص سامانه تأمین مالی جمعی باشد.

۳- تمامی مشتریان از طریق بخش ثبت نام و عضویت باید نسبت به تکمیل فرم درخواست استفاده از خدمات این سامانه بر اساس نوع خدمت مورد نظر اقدام کنند.

۴- مشتریان با داشتن یک حساب بانکی الکترونیکی قابل قبول در شبکه بانکی عضو شتاب پس از تکمیل فرم و وارد کردن اطلاعات آنها در سیستم رایانه کدشناسایی منحصر بفردی را دریافت خواهند کرد. این کد برای شناسایی آنها در سامانه مذکور مورد استفاده قرار خواهد گرفت. مشتری پس از ورود به سامانه تأمین مالی جمعی، وارد بخش ثبت نام و عضویت شده و کد شناسایی فوق‌الذکر و آدرس پست الکترونیکی خود را وارد می‌کند. نام و کد کاربری اختصاصی مشتری به آدرس پست الکترونیکی وی ارسال خواهد شد.

۵- مشتری جهت مشارکت مالی می‌بایست نام و کد کاربری خود را وارد کرده و پس از تایید و قبول شرایط و مقررات تامین مالی جمعی و کارمزد متعلقه آن اجازه ورود به این بخش را خواهد داشت. در این بخش مشتری می‌تواند آخرین وضعیت طرح‌ها و اطلاعات مربوط به این طرح‌ها و نیز آخرین مبلغ و تعداد مشارکت‌ها را مشاهده کند. در صورت تمایل مشتری به مشارکت در هر یک از طرح‌ها پس از ورود به بخش تامین مالی سامانه، بر روی طرح مورد نظر کلیک کرده و آن را وارد سبد خرید خود می‌کند. پس از انتخاب طرح، مشتری نسبت به پرداخت وجه حمایتی اقدام می‌نماید.

۶- به منظور ایجاد انگیزه بیشتر در مشتریان جهت مشارکت در این سامانه، بانک می‌تواند در سامانه تامین مالی جمعی امکان اطلاع رسانی از آخرین وضعیت طرح‌های ارائه شده را از طریق شبکه‌های اجتماعی برای تمامی اعضای سامانه فراهم کند.

۷- میزان کل مبلغ سبد مشتری به علاوه کارمزد متعلقه نباید از میزان موجودی حساب مشتری بیشتر باشد. در صورت کسر موجودی پیغام حذف یک یا چند قلم از سبد کالا به مشتری نمایش داده خواهد شد.

۸- پس از تایید و ارسال پیشنهاد از سوی مشتری یک نسخه از پیشنهاد ارسالی در صندوق نامه‌های ارسالی مشتری باقی خواهد ماند. تراکنش انجام شده از طریق پیامک و سایر کانالهای توزیع برای مشارکت کننده در طرح ارسال خواهد شد.

مجری شناسه کاربری و آدرس صفحات شبکه‌های اجتماعی که در آن عضو است را به بانک اعلام و امکان درج خودکار اعلانات و آپدیت‌های سامانه تامین مالی جمعی را در صفحات خود فراهم آورد. مبلغ تجمیع شده هر طرح در مقاطع مختلف زمانی مطابق با زمان‌های انتقال سیستم پایا (ACH) در سامانه تامین مالی جمعی (CFS) بانک و صفحات شبکه‌های اجتماعی بانک و مجری به عموم ارائه می‌شود. بانک موظف می‌گردد تا تمامی عملیات سامانه تامین مالی جمعی (CFS) را در پایگاه داده‌های خود ثبت و با استفاده از فناوری‌های تهیه پشتیبان از اطلاعات (-Backup Mirroring) در هنگام لزوم بتواند رهگیری کند. پس از پایان طرح، وجوه تجمیع شده از طریق سامانه به حساب مجری واریز می‌گردد و طرح مزبور در وبسایت بانک مسدود و صفحات شبکه‌های اجتماعی مربوطه بهنگام می‌شود.

منابع

۱. بیژن بیدآباد، آذرنگ امیراستوار، سعید عبداللهی، محمود الهیاری فرد، اسکندر پردل، مریم حیدری، علیرضا شفیعی، محمدعلی پوربهر روز، پیشنویس لایحه قانونی بانکداری راستین، بانک ملی ایران، ۱۳۹۱.
<http://www.bidabad.com/doc/rastin-banking-bill.pdf>
۲. بیژن بیدآباد، آذرنگ امیراستوار، سعید عبداللهی، محمود الهیاری فرد، اسکندر پردل، مریم حیدری، علیرضا شفیعی، محمدعلی پوربهر روز، پیشنویس آئین نامه اجرایی بانکداری راستین، بانک ملی ایران، ۱۳۹۱.
<http://www.bidabad.com/doc/rastin-banking-regulation.pdf>
۳. بیژن بیدآباد، طرح تفصیلی تامین مالی جمعی راستین (RCF). اداره کل تحقیقات، برنامه‌ریزی و مدیریت ریسک، بانک ملی ایران. ۱۳۹۳.
<http://www.bidabad.com/doc/detailed-rcf.pdf>
۴. بیژن بیدآباد، بانکداری راستین، جلد اول: مباحث نظری. مؤسسه نوین پژوهان، ۱۳۹۳.
<http://www.bidabad.com/doc/rastin-bank-1-fa.pdf>

۵. بیژن بیدآباد، بانکداری راستین، جلد دوم: مباحث کاربردی. مؤسسه نوین پژوهان، ۱۳۹۳.

<http://www.bidabad.com/doc/rastin-bank-2-fa.pdf>

۶. بیژن بیدآباد، بانکداری راستین، جلد سوم: مباحث اجرایی. مؤسسه نوین پژوهان، ۱۳۹۳.

<http://www.bidabad.com/doc/rastin-bank-3-fa.pdf>

7. Brabham, Daren C. (2008), Crowdsourcing as a Model for Problem Solving: An Introduction and Cases. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies* 14:1, 75-90.

8. Brabham, D. C. (2009). Crowdsourcing the public participation process for planning projects. *Planning Theory*, 8(3), 242-262.

9. Zhao, Y., Zhu. Q. (2012). Evaluation on crowdsourcing research: current status and future direction. *Springer science business media*.

10. Bidabad, Bijan, *New Operational Islamic Banking System, Volume One, Theoretical Foundations*, Lap Lambert Academic Publishing, OmniScriptum GmbH & Co. KG, 2014, ISBN: 978-3-659-54463-7.

http://www.amazon.com/Rastin-Banking-Operational-Theoretical-Foundations/dp/3659544639/ref=sr_1_2?s=books&ie=UTF8&qid=1402563518&sr=1-2

11. Bidabad, Bijan, *New Operational Islamic Banking System, Volume Two, Application Issues*, Lap Lambert Academic Publishing, OmniScriptum GmbH & Co. KG, 2014, ISBN: 978-3-659-55210-6.

http://www.amazon.com/Rastin-Banking-II-Operational-Application/dp/3659552100/ref=sr_1_1?s=books&ie=UTF8&qid=1404643353&sr=1-1

12. Bidabad, Bijan, *New Operational Islamic Banking System, Volume Three, Legal Issues*, Lap Lambert Academic Publishing, OmniScriptum GmbH & Co. KG, 2015.